

Crònica del 1er aplec del ball pla

El propassat 18 de febrer es va celebrar a Les Coves de Vinromà el 1er. Aplec de Ball Pla, amb un acte dels molts que s'han celebrat dins del Congrés Jaume I de Cultura Popular Valenciana. Aquest es va configurar amb els següents actes:

- Col·loqui debat sobre el Ball Pla.

- Dansada pels carrers i les places de Les Coves de tots els grups que van participar en aquest aplec, mostrant-nos els Balls Plans de Culla, Vilafranca, Sant Mateu, Albocàsser i Les Coves.

- Sopar de Germanor i posterior festa a la plaça.

Pel que fa al col·loqui-debat van participar els musicòlegs i estudiosos de música i tradició oral: Fermín Pardo, Carles Pitarch i Vicent Torrent, així com el membre del Congrés Jaume I, Josep Antoni Collado. Va moderar el col·loqui Joan Villaplana.

Aquests estudiosos i musicòlegs ens van deleitar amb les seues manifestacions i explicacions.

José Antoni Collado ens va explicar què és el Congrés Jaume I de Cultura Popular Valenciana i la seua finalitat, dient-nos que són unes jornades de debat i estudi sobre la música de tradició oral valenciana i que una de les finalitats bàsiques d'aquest congrés és ficar en contacte i conèixer al llarg del temps que dura el congrés, aquells grups que ja treballen aquest

tipus de música i de ball des de fa molts anys.

A les preguntes del moderador:

- Característiques del Ball Pla, com el podríem definir?

Fermín Pardo ens contestà: que també es diu ball de plaça, o ball rodal i al sud el coneixen com a "dansa". És un ball per a una festa important, que cal vestir-se per a l'ocasió. És un ball obert, on pot participar tota la gent, de caràcter urbà, a la vila on participa tota la gent del terme, molt ritualitzat, amb organització definida, no espontània, que li dona una categoria i que sempre sol tindre organitzadors o caps. Tradicionalment ha estat acompanyat de dolçaina i tabalet i els del segle XX també per les bandes de música municipals. Els balls plans estarien al mig entre el ball de dansants, molt organitzats i el ball de joles i fandangos més espontanis.

Carles ens diu que les melodies del Ball Pla comencen amb ritme tornari de dansa, però amb diferències entre els passos de dansa i els del Ball del Pla i que això constituiria el primer cos del Ball Pla. El segon cos estaria constituït per les jotes dels segles XVIII i XIX, i un tercer cos serien les seguidilles, boleros, valsos i marxes, més recents i que també conformen el Ball del Pla. Però totes aquestes estructures generals es concreten en cada poble d'una manera determinada.

Avançant-se a la pregunta

sobre la localització geogràfica dels Balls Plans amb aquestes característiques, ens diu Carles que al sud apleguen fins Benicasim, al nord fins a Tortosa i a l'oest entra encara en Aragó en molts pobles de Terol.

Fermín ens parla de que la música del Ball del Pla té un ritme particular, que originalment es dona en el Ball Pla, però que també el trobem en albaides i en danses rituals de processó. És un ritme no corrent a la música actual i que alguns consideren estrany, però que és un ritme especial i original, trencat o malgamat. Aquest ritme està sistemàticament arrelat en música instrumental o de cant i tradicionalment es conserva en l'instint musical de les persones d'aquests contrades. No és però exclusiu nostre, també el trobem a Castelló, Burgos i Conca, a Bulgària, Turquia, Romania i en el món eslau, però allí està molt ben escrit i codificat. La majoria de les vegades quan es vol transcriure aquest ritme a partitures, regularment, es desvirtua i el fa entrar en decadència.

A la pregunta del moderador sobre les músiques i tonades que conformen el Ball Pla, Fermín ens assabenta de que el Ball Pla de Les Coves és el més complet, ja que presenta tots els esquemes: la dansa tradicional, les jotes, el bolero i les seguidilles, amb les danses de dansant, i les músiques més modernes de les marxes de lanceros, valsos, pol-

ques... però tot s'acaba als començaments del segle XX, i ja no entra la música d'origen anglosaxó, entrant en conseqüència en el tema de la fosilització.

Fermín també ens diu que és a Les Coves on més es mantenen per part dels músics aquestes irregularitats rítmiques que ja ens apuntaven com a característiques, perquè ha fingut la virtut de passar de la partitura i interpretar segons l'instint, cosa que conserva la música tradicional del Ball Pla.

A la pregunta sobre si al llarg de les seues investigacions han vist, intuït o descobert la procedència d'aquestes tonades, Carles ens explica que és un problema de la música de tradició oral, el saber els seus orígens, ja que aquesta música es transforma constantment i que els orígens caldria buscar-los en aquells intèrprets que no han sofert aquesta transformació. Si més no es situaria l'origen en el segle XVI, i encara podria remontar-se a l'Edat Mitjana. Però caldria fer-se la pregunta de què són les coses i què són els noms. En el Ball Pla trobem música dansa i instruments, i segurament el nom de Ball Pla es refereix a la dansa sobretot, però no solament, i que tot això conformaria el conjunt que ell anomenaria ball de plaça o ball rodal. Conclouria dient que el Ball Pla és la dansa originària que s'ha anat ampliant i renovant constantment en diferents estrats i que encara cada un d'aquests estrats ha evolucionat pel seu compte.

Preguntats sobre la vitalitat actual i la projecció futura, Fermín ens digué que la millor característica ha de ser l'elasticitat, l'adaptació al temps i als fets de cada moment i que no perda mai el caràcter lúdic propi del Ball Pla. Com a exemples ens fica ballar-lo amb vestit típic, representa distanciament de la realitat i dona trets de fosilització i perill de folclorització, mentre que ballar-lo ben vestit, mudat, però amb vestit actual ens dona un caràcter de vida i joc, i també l'instint de puresa encapçalat el ball, el tanca a la gent, ja que qui no balla bé, no entra a ballar, front a la forma oberta, a que cadascú fa el que pot i anima i revitalitza el ball.

Carles ens diu que per evolució normal de la societat el Ball Pla està decaïgut i és impossible

